CSU

Witteveen+Bos

Afval als grondstof

Waarom restafval blijft domineren en hoe je het vermindert

Een artikel van Rachel Looijenga (Witteveen+Bos) en Cas van Striep (CSU)
November 2026

Afval als grondstof: waarom restafval blijft domineren en hoe je het wél vermindert

Afval en grondstoffen bij organisaties: welke kansen en ontwikkelingen zien we?

Afval en grondstoffen staan hoog op de agenda bij bedrijven en instellingen. Veel organisaties hebben doelen, beleid en pilots, maar restafval blijft dominant. Hoe kan dat, en waarom blijft het zo lastig om afval structureel als grondstof te behandelen?

Het ontbreekt daarbij niet aan ambities. Iedere organisatie wil richting een circulaire bedrijfsvoering: minder verspilling, meer hergebruik en betere afvalscheiding. Toch zie je in veel gebouwen en werkplekken hetzelfde patroon: het restafval blijft overheersen. Dat wijst erop dat er iets schuurt tussen wat organisaties willen bereiken en wat er op de werkvloer daadwerkelijk gebeurt.

In dit artikel onderzoeken we waar het misgaat tussen beleid en praktijk, en welke kansen ontstaan wanneer je afval niet langer alleen als afval ziet, maar als grondstoffenvraagstuk. Daarbij kunnen facilitaire partijen een belangrijke rol spelen: door zichtbaar te zijn op de werkvloer, signalen uit de praktijk vroegtijdig op te vangen en medewerkers actief te ondersteunen bij betere afvalscheiding.

In dit artikel

1. **Restafval krijgt een prijs**
2. **Afval scheiden begint op de werkvloer**
3. **Waarom stokt het?**
4. **Kansen in de uitvoering**
5. **Wat betekent dit voor organisaties?**

Twee perspectieven op afval als grondstof

Grondstoffenbeheer vanuit Witteveen+Bos en de facilitaire praktijk vanuit CSU

Rachel Looijenga, Adviseur Afval en Grondstoffen bij Witteveen+Bos, is inmiddels vijf jaar actief op het gebied van Material Flow Management: het denken en handelen in ketens van grondstoffen, stromen en terugwinning. **Cas van Striep** bespreekt als Projectmanager Duurzaamheid bij CSU structureel duurzaamheidsvraagstukken met klanten.

Grondstoffenbeheer

Vanuit haar expertise helpt Rachel bedrijven de stap te maken van afvalbeheer naar grondstoffenbeheer. Daarbij kijkt zij niet alleen naar waar afval naartoe gaat, maar vooral naar hoe stromen eerder kunnen worden voorkomen, verkleind of slimmer georganiseerd. Daarnaast voert zij de VANG Afvalbenchmark voor bedrijven uit om te onderzoeken hoe bedrijfskeuzes bijdragen aan aantoonbare verbeteringen in afvalbeleid en uitvoering.

Facilitaire praktijk

Cas ziet in zijn gesprekken met klanten dat afval zich ontwikkelt tot een urgent facilitair thema. Organisaties worstelen met stijgende (rest)afvalkosten, het formuleren en behalen van eigen duurzaamheidsdoelstellingen en de ambitie om grondstoffen beter te benutten. Tegelijkertijd groeit de behoefte aan inzicht in afvalstromen, het voorkomen van afval en het realiseren van gedragsverandering in de werkomgeving.

Verbonden via de afvalbenchmark

Rachel en Cas kennen elkaar van de VANG Afvalbenchmark voor facilitaire bedrijven. VANG Buitenshuis (Van Afval Naar Grondstof) helpt bedrijven, organisaties en publieke locaties om minder bedrijfsafval te produceren en beter te scheiden. Een belangrijk onderdeel hiervan is de afvalbenchmark, waarmee sectoren hun afvalprestaties onderling kunnen vergelijken.

1. Restafval krijgt een prijs

Financiële prikkels maken afval steeds relevanter als kosten- en klimaatvraagstuk

Verder kijken dan alleen restafval en aan de slag gaan met grondstoffenbeheer is ook interessant voor de portemonnee. Het kabinet verhoogt de komende jaren de afvalstoffenbelasting. Die maakt het verwerken van afval duurder. Ook verhoogt het kabinet de CO_2-heffing voor afvalverbrandingsinstallaties.

Deze belastingen maken dat restafval de komende jaren fors duurder gaat worden. De kosten worden doorberekend aan degenen die het afval komen brengen: bedrijven en gemeenten. Daarmee wordt afval steeds relevanter in de bedrijfsvoering.

2. Afval scheiden begint op de werkvloer

De interne inzameling speelt een belangrijke rol in beter afvalbeheer

Wat Rachel in de praktijk ziet, is dat de interne inzameling een belangrijke rol speelt in het afvalbeheer. Bedrijven willen vaak wel minder afval produceren en beter scheiden, maar dat blijkt niet makkelijk. Een gemiddeld kantoor produceert per medewerker 227 kilo afval per jaar. Daarvan wordt 77% niet gescheiden.

Er zijn dus nog veel stappen te zetten om kantoorafval te verminderen en te verduurzamen. Om dit te bereiken voert Rachel de komende jaren een afvalbenchmark uit binnen de sectoren kantoren en facilitaire dienstverlening. Deelnemers zoals CSU kunnen daarmee de afvalsituaties bij hun klanten vergelijken met die van andere bedrijven en praktijkervaringen uitwisselen over betere afvalscheiding.

De ogen en oren van de werkvloer

Facilitaire bedrijven als CSU spelen hierbij een belangrijke rol. Schoonmaakcollega's zijn de ogen en oren van een werkomgeving. Zij zien dagelijks wat er met afvalstromen gebeurt en waar afvalscheiding wel of niet goed gaat.

Wanneer deelnemers aan de afvalbenchmark worden gevraagd naar de grootste belemmeringen om minder afval en betere afvalscheiding te realiseren, noemen zij het gedrag van gebruikers het vaakst. Dat maakt afvalscheiding niet alleen een kwestie van voorzieningen, maar ook van wat mensen op de werkvloer weten, willen en kunnen doen.

3. Waarom stokt het?

Afvalscheiding vraagt om kennis, motivatie en gelegenheid

Om te begrijpen waarom afvalscheiding niet vanzelf werkt, bekijken we het als gedragsvraagstuk. Het gaat niet alleen om wat organisaties regelen, maar ook om de omstandigheden en prikkels die ervoor zorgen dat mensen de juiste keuzes maken. In het afvalbeheer spelen drie gedragscomponenten een cruciale rol:

- **Kennis:** mensen moeten begrijpen dat afval scheiden belangrijk is en aan welke knoppen je als organisatie kunt draaien om je grondstoffen te managen. In veel organisaties is deze informatie versnipperd, niet actueel of te technisch. Het gevolg: twijfel, inconsistent gedrag en uiteindelijk terugval op 'het makkelijke': restafval.

- **Motivatie:** zelfs met de juiste kennis hoeft gedrag niet te veranderen als de intrinsieke of extrinsieke motivatie ontbreekt. Denk aan het ontbreken van eigenaarschap of een situatie waarin de voordelen niet zichtbaar zijn. Ook abstracte prikkels, zoals klimaateffecten, worden dan niet doorvertaald naar concrete dagelijkse keuzes.

- **Gelegenheid:** scheiden moet uitvoerbaar zijn: logisch in de ruimte en haalbaar in de routine. Als de afvalvoorzieningen onduidelijk zijn, er te veel varianten zijn, de route lastig is of het systeem niet aansluit op piekmomenten, wint gewoonte van intentie. Medewerkers kiezen dan de optie die het minst gedoe oplevert. In veel omgevingen is dat nog steeds restafval.

4. Kansen in de uitvoering

Samenwerking met de facilitaire dienstverlening kan het grondstoffenmanagement versterken

Bedrijven in de kantoor-, winkel- en dienstensector (KWD) zijn wel bezig met afval, maar worstelen vaker met inzicht en inrichting. Daardoor hebben ze nog onvoldoende zicht op de financiële en duurzame kansen van afvalscheiding. Dat blijkt uit het rapport van IPR Normag in opdracht van VANG Buitenshuis.

Goede voorzieningen zijn niet genoeg

In zijn gesprekken met klanten ziet Cas daarnaast verschillen tussen grote en kleine organisaties. Bij grotere organisaties zijn de voorzieningen vaak goed georganiseerd, maar blijft gedrag een heikel punt. Het is daarom belangrijk om minder vanuit een afvalvraagstuk te denken en meer vanuit grondstoffenmanagement en het gedrag van gebruikers.

Die voorzieningen bestaan in de praktijk vaak uit centrale afvalbakken, kleurcoderingen, pictogrammen en ander communicatiemateriaal. Ook deelt de afvalverwerker iedere maand de rapportages. Toch leiden goede voorzieningen niet automatisch tot betere afvalscheiding. Zonder goede samenwerking tussen de gebruikers, de facilitaire organisatie, de schoonmaakpartner en de afvalverwerker blijven de resultaten vaak achter.

Afvalscheiding in het onderwijs

In het onderwijs merkt CSU dat met name afvalstromen van buiten de afvalscheiding verstoren. Een vervuilde afvalstroom begint vaak met één verkeerde keuze. Denk aan een vettige pizzadoos die in de papierbak verdwijnt of een halfleeg blikje drinken in de PMD-stroom. Een gescheurde vuilniszak door scherpe voorwerpen of een te zware inhoud betekent meer dan alleen extra schoonmaakwerk en frustratie: het vergroot ook de kans dat waardevolle grondstoffen alsnog in het restafval verdwijnen. Daarom is het belangrijk om ook de eindgebruikers, in dit geval de scholieren, te betrekken bij de oplossing voor het verminderen van restafval.

Acht kansen om restafval te verminderen

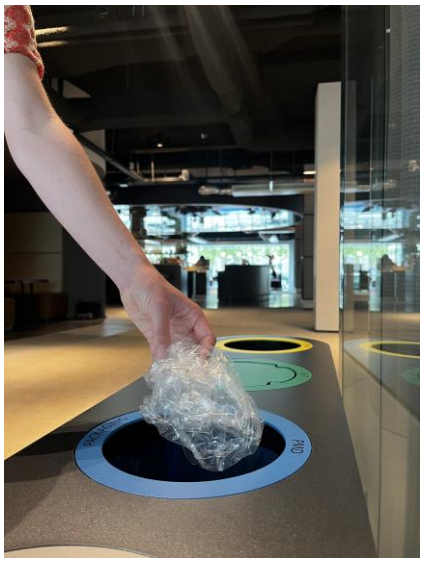
Wie restafval écht wil verminderen, moet verder kijken dan alleen afvalinzameling. De volgende kansen laten zien hoe samenwerking met de facilitaire dienstverlening het grondstoffenmanagement kan versterken:

1. **Betrek de gehele keten bij het afvalconcept**
   Betrek eindgebruikers, facilitaire partijen, de afdeling inkoop en de afvalinzamelaar bij het vormgeven van het afvalconcept.

2. **Maak facilitaire collega's zichtbaar**
   Door afvalinzameling te combineren met schoonmaakwerkzaamheden worden facilitaire collega's zichtbaar onderdeel van de organisatie. Zichtbaarheid vergroot het bewustzijn van gebouwgebruikers en stimuleert gewenst gedrag. Gebruikers zijn daardoor eerder geneigd afval correct te scheiden. Tegelijkertijd ontstaan meer aaneengesloten werktijden en taakverbreding. Dat draagt bij aan meer werkplezier, een betere werk-privébalans en meer volwaardige banen voor medewerkers.

3. **Leid schoonmaakmedewerkers op tot afvalcoach**
   Schoonmaakmedewerkers zijn dagelijks aanwezig op de werkvloer en daarmee zeer geschikt om de rol van afvalcoach te vervullen. Zij kunnen gebouwgebruikers laagdrempelig ondersteunen bij vragen over afvalscheiding, zoals: ‘Waar moet ik dit theezakje weggooien?’ Zichtbaarheid en persoonlijke aandacht voor eindgebruikers verhogen de kwaliteit van afvalscheiding.

4. **Gebruik centrale afvalstations op logische plekken**
   Stop met kleine afvalbakjes onder de bureaus. Centrale afvalstations op logische plekken dragen bij aan betere afvalscheiding. Duidelijke afbeeldingen boven de afvalstations helpen medewerkers om hun afval goed te scheiden.

5. **Gebruik transparante zakken van post-consumer materiaal**
   In Vlaanderen is dit al wetgeving. Deze zakken zijn minder slecht voor het milieu en maken zichtbaar wat erin zit. Zit er te veel GFT in de PMD-zak? Dan hoort die zak bij het restafval.

6. **Werk met flexibele ledigingsfrequenties**
   Vuilniszakken worden nog vaak iedere dag verwisseld omdat dit contractueel zo is afgesproken. Dat is niet duurzaam en zonde van de halflege zakken. Voor een GFT-stroom is dagelijks legen begrijpelijk vanwege vieze luchtjes. Maar een halflege PMD-zak die niet stinkt, kan blijven zitten totdat die echt vol is.

7. **Combineer praktijkkennis met data**
   Schoonmaakcollega’s zijn de ogen en oren van de werkomgeving. Voeg daar data aan toe en je krijgt niet alleen inzicht in het aantal kilogrammen afval, maar ook in waar afvalscheiding wel of niet goed gaat. Daarmee ontstaat concrete stuurinformatie voor de betrokken afdelingen.

8. **Focus op groente- en fruitafval**
   Veel gewicht van het restafval bestaat uit groente- en fruitresten, bijvoorbeeld afkomstig uit de keuken, afruimbalie of pantry’s. Deze stroom kan hoogwaardiger worden verwerkt wanneer die aan de bron wordt gescheiden. Hier ligt ook een kans voor facilitaire partijen om samen te werken.

5. Wat betekent dit voor organisaties?

Behandel afval als grondstoffenvraagstuk en stuur op ontwerp, inzicht en uitvoering

De belangrijkste les uit de twee perspectieven: organiseer afvalscheiding niet alleen vanuit beleid en goede intenties. Analyse en uitvoering moeten elkaar versterken. Afvalscheiding verbetert pas als de dagelijkse praktijk het makkelijk maakt om de juiste keuzes te maken.

Betrek daarom je facilitaire partners bij de inrichting en uitvoering. Zij zien dagelijks welke afvalstromen vervuild raken, welke maatregelen niet werken en waar het gebruikers niet lukt om afval goed te scheiden.

Het is niet genoeg om ambities op papier te zetten. Ontwerp, informatie en dagelijkse keuzes moeten op elkaar aansluiten, zodat kennis, motivatie en gelegenheid daadwerkelijk in de praktijk samenkomen.

Sturen op drie onderdelen

De oplossing is daarom niet alleen ‘beter afval scheiden’, maar afval behandelen als grondstoffenvraagstuk. Dat vraagt om sturing op drie onderdelen:

- **Ontwerp:** hoe het systeem werkt.
- **Inzicht:** wat er daadwerkelijk gebeurt en wat het oplevert.
- **Uitvoering:** hoe het geregeld is in de ruimte, de processen en de betrokkenheid van mensen.

Zo ontstaat een werkwijze die niet incidenteel verbetert, maar structureel resultaat oplevert.

Bronnen

VANG Buitenshuis | Afvalscheiding: 20% kosten besparen
Rijksoverheid | Verhoging afvalstoffenbelasting
VANG Buitenshuis | Kantoren
VANG Buitenshuis | Eerste afvalbenchmark kantoren
IPR Normag | Voldoende marktprikkels bij inzameling van bedrijfsafval bij KWD-bedrijven?
CSU | De noodzaak van professionele afvalverwerking voor bedrijven

Verantwoording

Dit artikel is tot stand gekomen met inhoudelijke input van Witteveen+Bos; de praktijkduiding is gebaseerd op ervaringen van CSU.